

**შუა საუკუნეების ესთეტიკის
ერთი ასპექტის შესახებ**

ABOUT ONE ASPECT OF MEDIEVAL AESTHETICS

ნანა გულიაშვილი

Nana Guliashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ესთეტიკა, სახე-ხატი, ონტოლოგია,
გნოსეოლოგია, რელიგია

Keywords: aesthetics, face-icon, Ontology, Gnoseology, religion

ახალი დროის ევროპულ კულტურაში ჩამოყალიბებული რაციონალისტური და სციენტისტური პარადიგმის მიხედვით დღესაც ხდება შუა საუკუნეების შეფასებისას ისეთი უსამართლო ცნებების გამოყენება, როგორებიცაა ჩამორჩენილობა, სიბნელე და ა.შ.

საქმე ისაა, რომ მეცნიერული სულისკვეთება იქცა ახალი დროის ჭეშმარიტების დადგენის ერთადერთ უტყუარ ფაქტორად.

ჩვენი მიზანია, ვაჩვენოთ, რომ სინამდვილის შუასაუკუნოებრივი სურათი ემყარება იმ ონტოლოგიურ წანამძღვრებს, რომლებითაც განპირობებულია აღნიშნული სურათი. ამდენად, შუა საუკუნეების შეფასება ევროპული რაციონალიზმის პოზიციიდან მთლად მართებული არ არის. ეს ეპოქა არ წარმოადგენს ინტელექტუალური კრიზისის ეპოქას, ისე როგორც ახალი დროის მოაზროვნეებს ესმით. ადამიანისა და სინამდვილის ურთიერთობის შუა საუკუნეების მოდელში, გვხვდება აზროვნების ბრწყინვალე ნიმუშები, რისი დემონსტრირებაც გახლავთ იოანე დამასკელის მოძღვრება „სახე-ხატის“ შესახებ.

„ხატმებრძოლეობის“ თითქმის ათასწლეულმა გამოიწვია კულტურის ზოგიერთი სფეროს შესუსტება. კერძოდ, პრაქტიკულად შეწყდა რელიგიური სახვითი ხელოვნების განვითარება. მაგრამ სწორედ ამ პერიოდს უნდა უმაღლოდეს ბიზანტიური კულტურა მთელი აღმოსავლეთ ბიზანტიური ესთეტიკური თეორიის ჩამოყალიბებას.

სახე-ხატის თეორია აერთიანებდა ონტოლოგიას, გნოსეოლოგიას, რელიგიას, ხელოვნებას. ყოველივე ეს ერთიანდებოდა მისი ესთეტიკური მნიშვნელობის საფუძველზე. სახე-ხატის პრობლემას აცნობიერებდნენ პირველი ქრისტიანი მოაზროვნეებიც, მაგრამ ყურადღების ცენტრში ეს საკითხი დგება მხოლოდ რელიგიური გამოსახულებების ოფიციალური აკრძალვის შემდეგ.

ხატმებრძოლეობას აქტურად დაუპირისპირდა იოანე დამასკელი (675-749). დამასკელი თვლის, რომ ყოველი სახე არის ყოველივე დაფარულის გამოვლინება და ჩვენება. სახის

საშუალებით შეიცნობს ადამიანი სამყაროს. ადამიანის სულის შემეცნებითი უნარი შეზღუდულია მატერიალური ბუნებით, მას არ შეუძლია, ცხადად წარმოიდგინოს უხილავი, ამიტომ, მისი აზრით, სახე გამოგონილია, ცოდნის მეგზურის როლის შესასრულებლად, ასევე, დაფარულის გამოსავლენად.

დამასკელის აზრით, „ღვთიური ბუნება არ აღიწერება და არ გამოისახება“, უხილავი ღვთაების ასახვა შეუძლებელია, მაგრამ ადამიანის სხეულში განხორციელებული ღვთაება უნდა აისახოს, ეს აუცილებელიც არის. ხატი არის თაყვანისცემის სახე, თაყვანისცემა კი არის მონივნების, მორჩილების ნიშანი. ხატში თაყვანს სცემენ არა მის მატერიას, არამედ მასში ასახულ სახეს – არქეტიპს.

ლიტერატურა:

იოანე დამასკელი. (1976). დიალექტიკა. თბილისი.

ჭელიძე, მ. (1981). „იოანე დამასკელი – სქოლასტიკის ფუძემდებელი“. შუა საუკუნეების ფილოსოფიის ისტორიის პრობლემები. ნაწ. I. თბ.

ბიზანტიური ლიტერატურის ისტორია (1963). ტ. III. თბ. გვ.129-135-171.

According to the rationalist and scientist paradigm established in modern European culture, such unfair notions are still used in the assessment of the Middle Ages, such as backwardness, darkness, etc.

The point is that the scientific spirit has become the only unmistakable factor in establishing the truth of the new time.

Our aim is to show that the medieval picture of reality is based on the ontological preconditions by which that picture is conditioned. Thus, the assessment of the Middle Ages from the position of European rationalism is not entirely correct. This era is not an era of intellectual crisis, as modern-day thinkers understand it. In the medieval model of the relationship between man and reality, we find brilliant examples of thinking, what is demonstrated is the doctrine of John of Damascus about the “face-icon”.

Nearly a millennium of “iconoclasm” has weakened some areas of culture. In particular, the development of religious fine arts has virtually ceased. But, it is this period that Byzantine culture should be thankful for, the formation of the whole Eastern Byzantine aesthetic theory.

Face-icon theory combined ontology, epistemology, religion, art. The unification of all this was done on the basis of its aesthetic significance. The problem of the face-icon was also realized by the first Christian thinkers, but the issue comes to the fore only after the official ban on religious images.

Iconoclasm was actively opposed by John of Damascus (675-749). Damascus believes that every face is a manifestation and display of everything hidden. Through the face man will know the world. The cognitive capacity of the human soul is limited by material nature, he can not clearly imagine the invisible, that’s why he thinks the face is made up, to act as a knowledge guide as well as to reveal the hidden.

According to Damascus, “the divine nature is not described and is not reflected”. It is impossible to reflect an invisible deity, but the deity embodied in the human body must be reflected, this is also necessary. The Icon is the face of worship, worship is a sign of fear, obedience. The Icon is worshiped not its matter, but also the image reflected in it – the archetype.

References:

- Ioane damaskeli. (1976).** Dialeqtika. [John of Damascus. Dialectics. Tbilisi]
- Chelidze M. (1981).** “Ioane damaskeli – sqolastikis fudzemdebeli”. Shua saukuneebis filosofis istoriis problemebi [M. Chelidze “John of Damascus – Founder of Scholasticism”. Problems of the History of Medieval Philosophy. Part I. Tbilisi]
- Bizantiuri literatures istoria. (1963).** [History of Byzantine Literature. V. III. Tb. S. 129-135-171].